

Militaire Spectator.

Zondag, den 15den April

De *Militaire Spectator* verschijnt op onbepaalde tijden. Men abonneert zich voor 10 nummers, bij alle Postdirecteuren en Boekhandelaren, door het geheele Koninkrijk à f 2,25, franco per post. De Jaargang zal de 40 nummers niet te boven gaan. Alle inzendingen geschieden, franco, aan de Uitgevers BROESE & Comp. te Breda, met het opschrift: *Voor den Militairen Spectator*.

SCHETS

DER MILITAIRE GEBEURTENISSEN IN BELGIE.

in 1831.

I.

Het vervolg onzer *krijgskundige beschouwing des Tien-daagschen Veldtogts* was reeds voor dit n°. ter perse, toen wij in een der geachtste Fransche Militaire tijdschriften, onder bovengemelden titel, hetzelfde onderwerp uitvoerig behandeld vonden. Het kwam ons voor, dat het oordeel van bevoegde regters in dezen, alhoewel men de Fransche militairen van partijdigheid niet vrij kan spreken, met genoegen zoude worden gelezen, en besloten wij, uit dien hoofde, onze eigene beschouwingen zoo lang op te schorten, tot wij in staat zullen gesteld zijn, in onderscheiden opvolgende nummers, de vertaling van de bedoelde *schets* aan ons lezend publiek mede te deelen. In vele opzichten is dezelve belangrijk, en hoewel niet overal met de waarheid overeenkomstig, is het doorgaand oordeel in dit vertoog onpartijdig. Bij het einde dezer *schets*, zullen wij onze *beschouwingen* wederom hervatten, moettende het vervolg daarvan, alsnu, eenige noodzakelijke wijzigingen ondergaan, om, ten opzichte van de Fransche denkwijze over eenige punten, in een' meer *critischen* vorm vergoten te worden.

De schrijver zegt vooraf, dat hij het niet wil doen voorkomen, dat zijn vertoog een uitvoerig tafereel der militaire gebeurtenissen, waarvoor België het tooneel geleverd heeft, zou moeten voorstellen; want daartoe hadden hem vele bouwstoffen ontbroken, welker opsporing en uitwerking eenen tijd zouden vereischt hebben, die hij (schrijver) tot dat einde niet konde besteden. Zoo als de titel zulks genoegzaam aanduidt, moet men het alleen beschouwen als een eenvoudig verhaal, dat echter, door vele bijzonderheden, op de plaatsen zelve opgezameld, belangwekkend bevonden worden.

Spectator maakt zijne lezers opmerkzaam, en acht zich verplicht daarop bijzonder te drukken, dat hij den Franschen schrijver onafgebroken zal laten spreken, om het verhaal zelf niet telkens, door wederlegging van vele onnaauwkeurigheden, af te breken. Later zullen onze beschouwingen gelegenheid geven, om hierop terug te komen.

INLEIDING.

Oorzaken der Belgische omwenteling. — Gebrek in België aan bekwame mannen. — Toebereidselen des Konings van Holland.

In navolging van Parijs, stond Brussel in de maand September 1830 op, en België volgde het voorbeeld van deszelfs hoofdstad.

Het was niet, dat de Belgen onderdrukt werden; integendeel, geen volk, onder de leiding eener monarchale regering, genoot zoo vele vrijheden dan zij.

Het was ook niet, omdat hun landbouw, handel of hunne nijverheid lijdende waren: men zag wegen, kanalen, nuttige inrigtingen van allerlei aard zich vermenigvuldigen. De Koning had in vele dezer inrigtingen persoonlijk belang, en men noemde Hem, niet zonder eenige reden, de eerste koopman, de grootste ondernemer van zijn Koninkrijk. Nooit had België zulk eene groote mate van welvaart genoten dan onder Zijne regering; en dit bewijst, hoezeer degenen zich vergissen, die in het denkbeeld blijven verkeeren, dat de *materiële belangen* voor het welzijn van een land alles zijn, en daarbij vergeten, dat, aan deze voldaan zijnde, de *morele belangen* insgelijks voldoening vragen. De voorstanders eener volstrekte oppermagtige regering blijven zich meer gelijk in hun voorgeven, dat, om de volken alleen en uitsluitend met hunne materiele belangen bezig, onderdanig en onderwerpelijk te houden, men dezelve ook in eenen, aan de ellende en domheid grenzenden staat moet laten.

Men heeft ongelijk van de Belgische omwenteling aan de halstarrigheid van den Koning der Nederlanden, in het niet willen wegzenden van eenen, niet algemeen beminden minister toe te schrijven. Deze halstarrigheid bragt er misschien veel aan toe,

om de omwenteling te doen uitbarsten; doch zij deed niets anders dan die uitbarsting bepalen, die door andere oorzaken was voorbereid.

De voornaamste zijn:

1°. De aard en eigenschappen van eenige belastingen, onder anderen, die op het *gemaal*, en het drukkende van vele derzelve.

..... (1)

2°. De oprigting van het *Collegium Philosophicum*, eene bron van gedurige ongerustheid voor de Roomsche geestelijkheid, die over het algemeen den grootsten invloed, zoowel bij rijken als armen in België uitoefent; en vervolgens de opheffing en intrekking der besluiten deswegen gegeven, waardoor ongerustheid in *vertrouwen* en in *vermetelheid* veranderde.

3°. De verpligting, om in de Hollandsche taal te pleiten, de rekeningen en akten in deze taal te moeten opmaken, mishaagde ten sterkste, niet alleen aan de advokaten, de notarissen en aan alle degenen, die naar openbare ambten dongen; maar ook aan de groote massa der bevolking, die, in dit besluit, het bepaalde voornemen meende te bespeuren, dat men hen van het regt, om tot eene natie te behooren, wilde berooven.

4°. De in het oog loopende voorkeur, welke de Koning aan zijne landgenooten (de Hollanders) schonk, bij de plaatsing in de hoogste en eervolste bedieningen van den staat. De Belgen in de tweede klasse van ambten en bedieningen verbannen, waren bij het militaire wezen, vooral bij de militaire genie, de artillerie en den Generalen Staf bijna geheel uitgesloten; evenmin kwamen zij in aanmerking bij de begeving van burgerlijke bedieningen, die uitstekende kundigheden vereischten, die de hooge administratiën ten doel hadden, en hen tot eer moesten verstrekken, die daarmede bekleed waren. Degenen, die de meeste kundigheden en het grootste vermogen bezaten, gevoelden zich daardoor het diepste beleedigd, het sterkste vergramd; zij konden het niet van zich verkrijgen, om zich den Hollanders ondergeschikt en in deze een soort van adel, alleen de eerste en eervolste bedieningen waardig, te beschouwen.

Door zich op deze wijze jegens de Belgen te gedragen, scheen het, alsof de Koning der Nederlanden vooruit zag, dat Hij eenmaal genoodzaakt zoude zijn, hen te moeten bestrijden en ten onder te brengen; men zou gezegd hebben, dat Hij voorzorgen nam om te beletten, dat er zich onder de Belgen mannen vormden, in staat, om in moeilijke omstandigheden zich aan hun hoofd te stellen en hen te besturen. Men kan niet ontkennen, dat de gebeurtenissen Zijne voorzieningen tot op een zeker punt schijnen te regtvaardigen, als ook, dat deze bewezen hebben, dat Hij grootendeels zijn doel bereikt heeft.

Geheel ontbloot van mannen van ondervinding en talenten, van eenigzins bekende ware staatsmannen, werd België genoodzaakt dezelve te zoeken onder hen, die zich met de meeste

vrijpostigheid en eigendunk daartoe aanboden; de dagblad-schrijvers, de advokaten, de kooplieden, die, na eenigen rijkdom verworven te hebben, ook op eene andere wijze in aanmerking wilden komen, en zich eenig aanzien verschaffen, wenschten toen ook eerposten aan hen te zien toewijzen, en hooge bedieningen te bekleeden. Maar in de eerste dagen der omwenteling overtuigde men zich spoedig, dat zij verre beneden de omstandigheden waren, waarin zij zich zelve geplaatst hadden, dewijl zij kort daarna toonden, en hoofd en hart te missen.

Toen Prins *Frederik*, tweede zoon des Konings, aan het hoofd der Hollandsche troepen op Brussel aantrok, ontvlooden de leden van het voorloopig bewind (op één na), dat zich reeds uit de leden van de Staten-Generaal, en uit personen, die zich het meeste als leden der oppositie hadden doen kennen, gevormd had, en zochten persoonlijke veiligheid over de grenzen van Frankrijk. Reeds verweten zij elkander onderling hun gehouden gedrag, een middel van verontschuldiging, waartoe het gewoon slag van menschen in het ongeluk gewoonlijk hunnen toevlugt neemt, toen een renbode hun de tijding overbragt, dat Brussel met voordeel den Hollanders tegenstand bood. Dadelijk begaven zij zich op weg, om op hunne posten terug te keeren; en, door een voor hen allergelukkigst toeval, kwamen zij juist door Ath, welke stad zich reeds voor de omwenteling verklaard had, op het oogenblik, dat uit dezelve eenig toevoer van buskruid naar Brussel werd afgezonden. Dadelijk stelden zij zich aan het hoofd van hetzelfde, en kwamen alzoo in laatstgenoemde stad aan, onder den schijn, alsof zij zich alleen verwijderd hadden met het doel, om hulp en bijstand te gaan halen; het sprak van zelve, dat zij met groot gejuich werden ontvangen.

Van hunne voornaamste opperhoofden verlaten, hadden de Brusselaren waarschijnlijk geenen wederstand geboden; maar Luik, de tweede stad van België, had reeds een troep vrijwilligers derwaarts afgezonden, en het waren deze Luikenaren, welke men in het algemeen voor de stoutmoedigste en ondernemendste bevolking van België houdt, die den eersten wederstand aan de Hollanders boden. Dikwerf in het eene gebouw omsingeld en afgesneden, wisten zij over de muren en daken te ontsnappen, om wederom, op andere punten in andere huizen, tegen hunne vijanden te vechten.

Van den anderen kant lieten de Hollanders, welke het kwartier van het park bemeesterd hadden, zich door eenige geweerschoten, zonder verder voorwaarts te durven dringen, tegen houden; men zoude gezegd hebben, dat de schaduw der Parijssche versperringen (barrikades) zich tot Brussel uitstreckende, hen verschrikt deed stil staan. Na zich eenige dagen, als eene kudde in de schaapskooi, in het park met paleizen omringd, te hebben laten opsluiten, trokken zij eindelijk met schande, later door hen niet uitgewischt (?), overdekt terug. (I)

(1) Wij slaan hier eene zinsnede, om eene onwolgegelijke uitdrukking, den Koning betreffende, o er.

(1) Het zal niet kwaad zijn, oezen lezers hier, zoo als ook hier boven en voor het vervolg van deze schets te herinneren, dat de Franschman spreekt.

Op lieden die terugwijken, stort elk neder: Belgische tirailleurs uit alle klassen der maatschappij te voorschijn gekomen, vervolgden, en drongen hen, na eenige niet zeer bloedige gevechten, tot over de Oud-Hollandsche grenzen terug.

Met uitzondering van Maastricht en het Kasteel van Antwerpen, gaven al de Belgische vestingen zich aan de Belgen over. Eenige, doch in gering getal, deden deze overgave alleen uit gebrek aan levensmiddelen, en na vooraf den vrijen en ongehinderden aftogt der bezettingen bedongen te hebben; maar de meeste openden de poorten en gaven de wallen onvoorwaardelijk over.

Niet geregeld, maar alleen tirillerende vchten de Belgen tegen de Hollandsche troepen. Tot hereeniging-teenen en om in het geval van tegenspoed niet herkend te worden, kozen zij voor uniform den *blauwen kiel*; in het denkbeeld verkeerende, dat deze en eenige tirailleurs genoegzaam waren, om de Hollanders in het vervolg schrik aan te jagen en te doen vlugten; deze kiel werd eenigen tijd later als *nationale uniform* aangenomen. Hierdoor begingen zij den misslag hunne vijanden te veel te verachten, en den nog grooteren misslag, te vergeten, dat een goed geregeld leger, de beste en zekerste waarborg voor de onafhankelijkheid van een land is. En dikwerf is zulks nog niet eens toereikende; het ongelukkige Polen heeft dit genoegzaam bewezen.

Zij waren evenwel bedacht, om een soort van leger te vormen, minder echter dat zij daarvan de noodzakelijkheid gevoelden, dan wel om rangen uit te deelen aan hen, die tegen de Hollanders gevochten hadden, of voorgaven het gedaan te hebben, en aan de zonen van rijke familiën, die zich voor de omwenteling verklaarden. Het was voornamelijk om de eigenliefde van deze familiën te streelen, dat de oprigting van twee regimenten lanciers, aan welke men schitterende uniformen gaf, werd bevolen.

Hoe was het nu mogelijk, dat zoodanig geïmproviseerde officieren, zich met onderwijs en krijgstuclit, waarvan zij geen de minste denkbeelden hadden, en waaraan hunne chefs zich weinig lieten gelegen leggen, bezig hielden? En hoe konden zij ook, aan den anderen kant, van hunne onderhoorigen eerbied en onderwerping vergen, daar zij telkens aan hunne soldaten de grootste bewijzen van hunne onbekwaamheid en geringe ondervinding leverden? Ook, daar men hen de hooge bezoldigingen der Hollandsche officieren had laten behouden, in plaats van zich en hunne troepen, in de lagere taktiek te oefenen, schenen zij zich alleen toe te leggen, om door overdrevene weelde, op de wandelingen en andere openbare vereenigingen, uit te blinken, of, om eene gemeenzame uitdrukking te bezigen, om *voor soldaat te spelen*.

De wederstand van Maastricht, nog meer het gebeurde te Antwerpen, had hen echter indachtig moeten maken, dat de oorlog wel niet altijd een spel konde blijven.

De Belgen, door eene volksbeweging in Antwerpen gebragt, slooten daarop eene overeenkomst met de bezetting van het Kasteel, waarvan zij dadelijk eenige bedingen wederregtelijk verbraken, door het arsenaal aan te vallen, dat in de handen der Hollan-

ders moest blijven. De Gouverneur liet daarop drie uren lang het geschut van het Kasteel en der Hollandsche scheepsmagt, op de stad spelen.

Naar den indruk, welke deze gebeurtenis op de gemoederen, zoo wel in Antwerpen als elders, maakte, en naar de gevoelens, die daaromtrent geuit werden, zou men gezegd hebben, dat het iets ongehoords in de geschiedenis was, dat een Kasteel, beleedigd en bedreigd, brandkogels in eene stad wierp, waaruit deze beleedigingen en bedreigingen voortkwamen. Wat zoude men dan wel gezegd hebben, wanneer deze kanonnade een wezenlijk bombardement ware geweest, zoo zij eenige dagen had aangehouden, even als zulks met Luik, of eenige maanden, zoo als met Gêrone en andere belegerde vestingen, heeft plaats gehad? Men schein geheel vergeten te hebben, dat de oorlog de strijders alleen niet treft; maar dat dikwerf, voornamelijk in belegerde vestingen, de burgers en goedbezitters van deszelfs woede het meest moeten lijden. Kreten van droefheid en verontwaardiging gingen van uit Antwerpen en geheel België op, en vonden in Europa wederklank. Op onderscheidene plaatsen ontstond brand, onder andere in het Entrepot van koopwaren uit alle landen. Volgens het zeggen der dagblad-schrijvers, was het eenen *Europeschen brand*, dus moest de verontwaardiging zulks insgelijks zijn.

Het was werkelijk op deze kreten, dat de vijf zoogenaamde groote mogendheden van Europa: Engeland, Oostenrijk, Frankrijk, Pruisen en Rusland, na vooraf krachtdadiglijk, of ten minste duidelijk het grondbeginsel van *niet-tusschenkomst* te hebben aangenomen, voor het eerst in de zaken van België tusschen beide kwamen. Hunne afgezanten vormden toen de zoo beruchte conferentie, welke eindigde met aan de Belgen en Hollanders onherroepelijke bedingen voor te schrijven, maar een begin maakte met beide partijen uit te noodigen, tot het aangaan eener *wapenschorsing*, alleenlijk in het belang der menschheid, en om het bloedvergieten en de vernieling van eigendommen te stuiten. De Belgen, toenmaals door het fortuin begunstigd, namen niet dan met veel weezin deze wapenschorsing aan, en later hebben zij niet opgehouden, over derzelver aanneming berouw te gevoelen.

Zij werden genoodzaakt voor het Kasteel van Antwerpen als ook voor Maastricht eenige observatie-troepen te laten, welke de kern werden der beide legerkorpsen van de Schelde en de Maas, die wij in den veldtogt van 1831 rollen zullen zien spelen.

Geen Chef van eenig aanzien uit het Nederlandsche leger, had zich, in de eerste dagen der omwenteling, voor de Belgen verklaard; het waren alleen fortuinzoekers, de meeste nog vreemden, die zich aan hun hoofd gesteld hadden, om tegen de Hollanders te vechten. De eerste was *van Halen*, Spaansch officier, die in den strijd van zijn land tegen *Napoleon*, in de Fransche gelederen diende, en toen het ongeluk deze vervolgde, hunne vaandels verliet, met zich nemende het zegel en naamcijfer van den Maarschalk *Suchet*, waarvan hij zich bediende, om *Méquenza* en *Lerida* in de handen der Spanjaarden

te leveren (1). Te Brussel nam hij den titel van Opperbevelhebber aan, doch behield dezen niet lang; kort daarna werd hij in hechtenis genomen, daar zijne tegenwoordigheid overal aanleiding tot wanorde en plundering gaf.

Een jongman, van eene niet zeer geregelde levenswijs, *Grégoire* genaamd, zag zich insgelijks in eens tot Luitenant-Kolonel bevorderd, zonder vroeger gediend te hebben; doch onderging later hetzelfde lot als *van Halen*, dewijl hij te midden eener beweging, welke hij ten voordeele van den *Prins van Oranje* had ondernomen, gevangen geraakte, en in hechtenis werd gesteld.

In de onderscheidene gevechten, welke tegen de Hollanders geleverd werden, zag men den Generaal *Mellinet*, den zoon van een Pair van Frankrijk *Pontécoulant*, oud Prefect van Brussel, en andere personen te voorschijn komen, waarvan de meeste echter geheel of tijdelijk van het tooneel zijn verdreven.

Onder degenen, die zich met eer hebben weten staande te houden, kan men, om de zonderlingheid hunner vroegere betrekkingen, *Niellon* en *Kessels* noemen. *Niellon*, een geboren Franschman, was vroeger Luitenant in het Fransche leger onder *Napoleon*, en werd naderhand directeur van een kindergezelschap kommedianten, hetwelk bij de Belgen in hoogen gunst stond, voornamelijk om de vertooning van zoogenaamde Vaderlands-gezinde stukjes, waarbij men met geestdrift de Fransche montering en driekleurige vlag toejuichte. *Kessels* had vroeger de groote walvisch van Ostende voor het publiek ten toon gesteld. Men zal zich hierbij herinneren, dat de ministers van *Karol X* hem daarvoor het kruis van het *legioen van eer* hadden geschonken; thans is hij hoofd-officier bij de Artillerie, en zijne beide zonen dienen insgelijks als officier bij de Belgische troepen.

Frederik de Merode, afstammeling van een der beroemdste geslachten van België, en aldaar in vele opzichten voordeelig bekend, onderscheidde zich in de eerste gevechten tegen de Hollanders. Men heeft voorgegeven, dat, wanneer hij niet aan zijne wonden overleden ware, er alsdan geene verdeeldheden onder de Belgen omtrent de keuze van eenen Souverein zouden ontstaan zijn, welke keuze eenparig op hem zoude zijn gevallen.

Een ander persoon, uit een niet minder beroemd geslacht gesproten, de *Prins de Ligne*, had insgelijks de keuze ten zijnen voordeele kunnen doen uitvallen. Maar van den beginne af, gaf hij, om zich niet te verkleven, zijne hoedanigheid van *Oostenrijks onderdaan* te zijn, voor, en geraakte alzoo in de vergetelheid, waaruit noch bovengenoemde hoedanigheid, noch zijn titel van *Prins*, hem zullen te voorschijn brengen. Het was dus uit gebrek aan eenen inboorling, waardig om aan hun hoofd te staan, dat de Belgen eindelijk besloten hieraan eenen vreemdeling te plaatsen.

De in België geboren Generaals en andere officieren, wachten nu niet langer om in menigte de gelederen der Hollanders te verlaten, en zich bij hunne landgenooten te verwoegen, welke

(1) Naar een getuigenis, welks echtheid men niet betwijfelen kan, had *van Halen* het bij dezen diefstal niet laten blijven, maar insgelijks een paard van den Chef van den Staf des Maarschalks medegenomen.

echter niet veel vertrouwen in hen stelden, hen verdenkende van de Hollanders nog altijd te zijn toegedaan. Zelfs geloofde men dat sommigen, met medeweten van Koning *Willem*, waren overgekomen, om zijne terugkomst te bewerken. Bijna in elk oogenblik kwam het vermoeden van verraad op, hetwelk door het voorbeeld van *Grégoire*, door andere dergelijke ondernemingen, en door de onloochenbare pogingen, welke de Koning deed, om hunne opperhoofden te winnen, en waarvan men dagelijks de bewijzen onder de oogen had, geregtvaardigd werd.

Men zag zich ook verplicht, andere Generaals naauwkeurig gade te slaan, en gestrengelijk te behandelen, omdat zij in eenen tegenovergestelden zin handelden, en gaarne eenen regeringsvorm zouden hebben zien veranderen, die hen door vreemden was voorgeschreven en opgelegd. En deze waren, zegt men, de kundigste en de waardigste.

Te midden van alle deze ongelukkige gebeurtenissen en toevallen, begonnen de Belgen te gevoelen, dat het hen aan militaire opperhoofden ontbrak. Hunnen nationalen trots, welke voor dien van geen ander volk onderdoet, onderdrukkende, magtigden zij door eene wet hunne regering, om het opperbevel over alle hunne troepen aan eenen vreemdeling op te dragen. Men zegt dat hetzelve aan een Fransch Generaal werd aangeboden, maar, zoo men eenige Belgen moet gelooven, zouden zijne vorderingen zoo groot, zijne voorwaarden zoo onaannemelijk zijn geweest, dat de regering in de onmogelijkheid werd gesteld, van deze toegestane magtiging gebruik te maken.

Niettegenstaande het gemis eener behoorlijke regeling hunner zaken, en het volslagen gebrek aan opperhoofden, bleven de Belgen gestadig snoeven. De Hollanders werden in hunne dagbladen bijna elken dag op nieuw beleedigd en getergd. Zelfs van het spreekgestoelte van hun congres, dreigden zij onophoudelijk met het hervatten der vijandelijkheden, niettegenstaande zij noch middelen van aanval, noch verdediging zich hadden weten te scheppen, zoodat zij geheel en al buiten staat waren, eenen oorlog te voeren, welke zij met geheel hunne ziel als eene nieuwe bron van overwinningen voor zich, en tot schande van hunne vijanden schenen te wenschen.

De Koning van Holland ging op eene tegenovergestelde wijze te werk. De kaders van zijn leger waren gevormd, en de Hollanders van alle rangen, door de beleedigingen der Belgen vergramd en opgewonden, snelden met geestdrift te wapen, om dezelve aan te vullen. Daarenboven vormden er zich nieuwe korpsen, uit militie en vrijwilligers te zamen gesteld.

De Koning, om zijn leger te rekruteren en te versterken, bepaalde zich niet bij zijne landgenooten alleen, maar maakte gebruik van de ontbinding der regimenten Zwitsers, welke in Fransche dienst stonden, door vele soldaten daarvan, alsook door Duitsche deserteurs, die bij zulke gelegenheden nimmer ontbreken, en die, zoo men zegt, hiertoe door hunne eigene regeringen, voornamelijk door die van *Nassau*, heimelijk waren aangezet, in dienst te nemen.

Hoezeer de Hollanders, van alle tijden heen, Duitschers en andere vreemde troepen in hunne dienst gehad hebben, spreken

zij daarvan niet dan met verachting (!?) en sparen zelfs derzelve opperhoofden niet, welke zij *vergulde bedelaars noemen* (!!?)

Koning *Willem* was intusschen niet minder werkzaam voor het materieel dan voor het personeel van zijn leger; doch niet-tegenstaande alle deze voorbereidselen, maakte hij noch vijandelijke bewegingen, noch deed bedreigingen. Hij bleef altijd in de hoop verkeeren, dat de Belgen en de vijf groote Mogendheden, welke zich in het geschil gemengd hadden, het omtrent de keuze van eenen regeringsvorm en van een opperhoofd niet eens zouden worden.

Een *gemeenebest*, hetwelk de Belgen, wanneer zij geheel vrij en buiten vreemden invloed geweest waren, zouden verkozen hebben, was door dezelfde Mogendheden buiten overweging gesteld.

De vereeniging met Frankrijk, was door hetzelfde aan de afgunst van deze Mogendheden, en voornamelijk aan die van Engeland opgeofferd.

Deze zelfde afgunst, en de vrees om van eer- en veroveringzuchtige inzichten, welke men *Napoleon* ten laste legde, beschuldigd te worden, deed ook de aan den Hertog van *Nemours* aangeboden kroon weigeren; doch uit vergelding eischte Frankrijk dan ook de uitsluiting des zoons van Prins *Eugenius*, den Hertog van *Leuchtenberg*.

Door dit alles konde zich Koning *Willem* vleijen, binnen een kort tijdverloop, vooral door de hulp zijner partijgangers, en door de verstandhoudingen, welke hij in België onderhield, dat dit land, vermoeid door deszelfs hopeloozen toestand en de onheilen, die elke omwenteling onvermijdelijk medebrengt, van zelfs onder Zijn beheer of onder dat van Zijnen oudsten Zoon, den Prins van *Oranje*, zoude terugkeeren.

Diensvolgens had hij zijne vorige onderdanen met veel omzigtigheid en versooning behandeld; maar zoodra Prins *Leopold* van *Saksen-Coburg*, de aangenomen zoon van Engeland, met toestemming der Belgen en met die der groote Mogendheden, op den troon van België geroepen werd, en hij dezen troon aan zijn geslacht meende te zien ontsnappen, ontdeed hij zich ook van alle vroeger getoonde omzigtigheid. Zoo kalm en gematigd vroeger zijne taal was, zoo dreigend werd hij toen jegens de Belgen, en trotsch en beleedigend jegens dien Prins. Alle zijne middelen van aanval waren in gereedheid, en hij werd daarop alleen bedacht, om dezelve aan te wenden.

Overigens voldeed hij daarbij aan het verlangen der Hollanders, die, bij het zien hunner strijdkrachten, en bij het gebrek aan voorbereidselen van den kant hunner vijanden, hetgeen hun niet onbekend konde zijn, de gebeurtenissen met vertrouwen te ontmoet gingen; zij begonnen dan ook in hunne gesprekken en dagbladen met verachting van de Belgen en van hun *leger van kielmannen* te spreken. (1)

(1) Wij hebben het onnoodig geacht, om verscheidene onnaauwkeurige opgaven, en het op vele plaatsen zoo oppervlakkig oordeel van den Franschen schrijver op te helderen; daar wij het onderwerp reeds genoegzaam opgehelderd oordeelen. Wij hebben de In-

Ons is verzocht het volgende te plaatsen:

HET KAMP VAN

B o n h o v e n .

Vijf dagen voor den aanvang der vijandelikheden in de maand Augustus des vorigen jaars, kwam ik met mijne familie te 's Hertogenbosch aan, en ontmoette aldaar een Protestantsch leeraar uit Maastricht, die, even als ik, zijne familie kwam afhalen. Wij besloten de reis uit 's Hertogenbosch gezamenlijk aan te nemen, en dezelve den eersten dag tot Hechtel voort te zetten. Dit geschiedde. Des avonds aldaar aangekomen zijnde, bespeurden wij eene, in dergelijke dorpen, meer dan gewone drukte onder de bewoners. Onder de menigte op de been, merkten wij Belgische gendarmen en een kozak *de la Meuse* op. Ik wroeg naar de redenen dier beweging, en men zeide ons, dat deze kozak de tijding van de aanstaande komst van Koning *Leopold* in het kamp had overgebracht, en dat al de gekantonnerde Belgische troepen zich in het kamp moesten concentreren.

Den volgenden dag vroegtijdig onze reis hervattende, bespeurden wij, op de heide nabij het kamp, troepen in alle rigtingen zich bewegende, en daar de weg, dien wij te volgen hadden, dit kamp aan den regter vleugel loodregt snijdt, zoo bespeurden wij, bij het doortrekken van hetzelfde, ongeveer 1,000 man bezig met het opzetten van strooijen hutten. Ik gaf zoo veel mogelijk mijne oogen de kost. —

Niet ver van het kamp is eene herberg. De voerman stond er op, om zijne paarden water te geven. Eensklaps zien wij ons omringd door vijf Belgische officieren, onder welke zich bevond een luitenant der genie van Maastrichtsche familie, die met mij het gesprek over onbeduidende bijzonderheden aanknoopte. De overige officieren waren beleefd tegen mij en de mijnen; doch lieten het daarbij, en dit was mij aangenaam. Een van hen gaf aan eenen ander het onbegrijpelijke te kennen, van een vijandelijk officier, met zijne gansche familie, in hun kamp te zien; zij zagen zoo vreemd op als mijne kinderen in dit oogenblik. Wij verlieten elkander, nadat ik nog eens goed de positie van het kamp had gade geslagen.

Den volgenden dag te Maastricht aangekomen zijnde, gaf ik, van hetgeen ik gezien had, kennis aan Z. Exc. den Luitenant-Generaal *Dibbetz*, Opperbevelhebber, die mij den last opdroeg, om dadelijk van mijne bevinding iets

leiding tot deze Schets, om die reden, onafgebroken in zijn geheel geleverd, en zullen in een volgend nummer het eerste en tweede hoofdstuk dezer Schets mededeelen, waarvan het eerste handelt over: *De onderlinge sterkte en stellingen der Hollanders en Belgen bij het breken van den wapenstilstand. — Marsch der Hollanders op Diest.*

op het papier te stellen, en wel zoo, dat het mogelijk was, mijn bericht nog dien zelfden dag voor 12 ure weg te zenden. De tijd was kort. De onbeduidende schets door mij van deze positie in teekening gegeven, was daarvan het gevolg. Beter had deze teekening kunnen zijn, zoo mij tijd en gelegenheid voor eene doelmatige opneming ware gelaten, want zoo veel moeilijkheid en kennis vordert geene schets. Ik heb er eigenhandige van groote veldheeren gezien. Zij waren niet fraai; maar men verstond zich, en daar komt het op aan.

Voor zoo veel ik mij herinner, voegde ik de volgende beschrijving bij de schets:

Dit kamp is ongeveer 1½ uur van den provincialen weg, van Valkenswaard op Hasselt leidende, gelegen, en 5½ uur van Maastricht.

Den provincialen weg tusschen Hechtel en Helchteren verlatende, volgt men den weg over de heide naar Maastricht, welke het kamp loodregt aan den regter vleugel snijdt.

Het kampfront domineert op schootsver-afstand der kanons; maar een leger op dit front aanrukkende, kan zich deploijeren, zonder door enge toenaderingen onder het kanonvuur des vijands te worden gehinderd.

Het bosch, tegen hetwelk de regter vleugel des kamps leunt, kan niet gemakkelijk door deszelfs diepte en digtheid in onze magt vallen en omgegaan worden.

Zoo men den regter vleugel des vijands tot het wijken verplicht, dan kan de vijand denzelfen meer achterwaarts terug trekken in eene sterke stelling, welke geene gemakkelijke nadering toelaat, de grond drassig en doorsneden zijnde, terwijl de vleugel van deze nieuwe stelling door een kasteel en groot gebouw, op eene gepaste hoogte gelegen, en vatbaar voor verdediging, gedekt wordt.

Aan den regter vleugel, en voor zoo veel het mij mogelijk was het centrum te zien, kon de vijand op eenen verren afstand al onze bewegingen opmerken, terwijl hij de zijne kon maskeren, en aan ons gezigt onttrekken.

Ik voegde daarbij nog meer andere bijzonderheden van minder belang.

De kapitein der mineurs *Oosterhoudt*, in Maastricht in garnizoen, later tot ridder van den Nederlandschen Leeuw benoemd, kreeg in last, zich naar het kamp te begeven, toen het door de Belgen bij den aanval van ons leger ontruimd was. Hij was gehouden van zijne bevinding verslag te doen aan Z. K. H. te Hasselt of elders. Misschien ware het aangenaam aan uwe lezers andere beschrijvingen van dit kamp te kennen; en zij die er meer van weten dan ik, zouden hen welligt, maar mij vooral, bijzonder verplichten met deze mededeeling. Ik zou daaruit tevens kunnen zien, in hoeverre onze beschrijvingen overeenkomen.

Wat er overigens van het kamp zij, en hoe inexpugnable het *Daine* noemt; ik was de woorden van *Napoleon* nog niet vergeten, bij de beweging van de sterke magt van *Wurmser* op de Brenta: » une armée divisée en deux dont je coupe le centre, culbute la droite et trouve la gauche isolée!! que pourrais-je desirer de mieux.” Dit was ook zijn doel in 1815, om zich door eene behendige en gezwinde beweging tusschen het Engelsche en Pruisische leger met 20,000 paarden te werpen, ten einde de troepen in de verschillende kantonementen te overvallen, en beide legers te scheiden. Mijn gevoelen eener beweging op het centrum van het leger der Maas en Schelde van onze zijde heb ik dikwerf aan mijne vrienden geuit. Wie zou het gelooven? Men glimlachte niet alleen, maar wilde liever Venlo nemen, of wel Antwerpen; omdat men 'er meer materieel zoude vinden!!!

De kapitein der Veldartillerie,

FRANKAMP.

VESTINGEN EN VESTINGDIENST.

Eerste gedeelte.

Er is in de geheele krijgskundige wetenschap welligt geen onderwerp, waaromtrent meer dwalingen bestaan dan ten aanzien der vestingen, derzelve belangrijkheid voor den Staat en invloed op den gang der krijgsverrigtingen.

Geene dwalingen zijn tevens algemeener dan deze. Indien men niet, zoo wel in de Staatkunde als in andere Wetenschappen, ten duidelijkste bewezen zag, dat veelal de lessen der ondervinding geheel verloren gaan, zoude men moeite hebben te gelooven, dat men, met het boek der krijgsgeschiedenis in de hand, ja met menig doorduchtig wapenfeit voor oogen, tot besluiten is kunnen komen, geheel in wederspraak met hetgeen geboekstaafd is, geheel in strijd met hetgeen men zelf aanschouwd had.

En echter die dwalingen zijn tot leer verheven geworden. De denkbeelden van de onvolmaaktheid der verdedigingskunst en de daaruit voortvloeiende onbelangrijkheid van vestingen voor eenen Staat, waren zoo algemeen aangenomen, dat men zich de moeite niet meer gaf, er aan te twijfelen. Slechts weinigen wisten zich daar boven te verheffen, en de betoogen der belangrijkheid van vestingen (1), hoe gegrond ook, werden steeds door een beroep op de geschiedenis, op het gevoelen van groote mannen, van *Frederik II*, van *Napoleon* en anderen overschreeuwd.

(1) Hier te lande heeft de heer *MERRIS*, over dit onderwerp een afzonderlijk werk uitgegeven, onder den titel van: *Verhandeling over het belang der vestingen voor eenen staat enz.*